Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Holme Lokalhistoriske Samling

Rundhøjskolen
Holmevej 200
8270 Højbjerg

Hvor lå Hekkenfelt i Holme ?

Hvad og hvor er Gretbjerg ?

Svarene på disse spørgsmål og mange flere kan du få hos *Holme Lokalhistoriske Samling.*
Har du blot nogen interesse for HOLMES historie, kan du også glæde andre med din indsats ved at kontakte os.
Besøg os i arkivet på Rundhøjskolen eller ring til nedenstående telefonnumre, og vi vil sørge for det videre fornødne.

Bestyrelsen for Holme Lokalhistoriske Samling

Formand
John Jacobsen
M.P.Hansensvej 9
Tlf. 86 27 77 88

Kasserer
Ejner Pytlich
Forsythiavej 7
Tlf. 86 27 10 75

Arkivleder
Vagn Jensen
Holmetoften 33 d
Tlf. 86 27 49 50

Næstformand
Signe Rasmussen
Hjulbjergvej 5
Tlf. 86 27 06 23

Sekretær
Leo Sogård
Holmevej 270
Tlf. 86 14 07 97

H.L.S. Holme

Årsskrift 1997

Holme Lokalhistoriske Samling

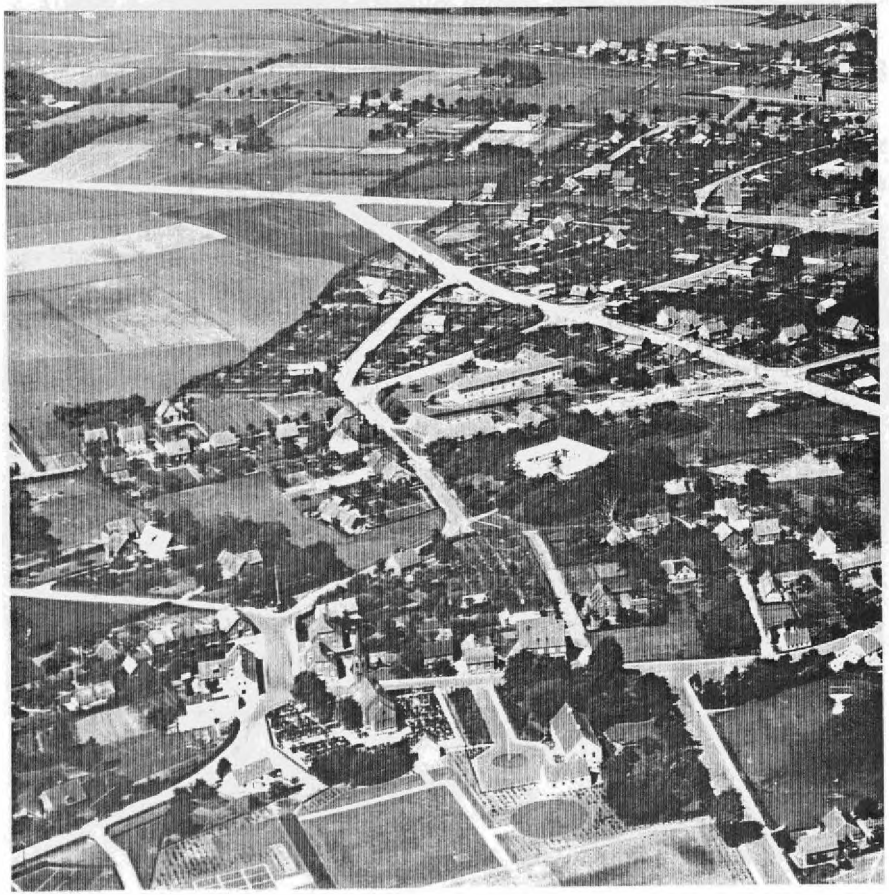

ISSN 1395-3311

Indhold

Forord 3

Holme Grundejerforening 4

M.P.Hansensvej 17

Årsberetning 23

Forsiden:

Luftfoto af Holme ca. 1957.

Forord

Holme Lokalhistoriske Samling ønsker igen i år med dette **ÅRSSKRIFT** at udbrede kendskabet til denne og inspirere vore medlemmer og andre til at hjælpe med at indsamle billeder, skrifter og andet, som kan belyse *DET GAMLE HOLME*s historie.

Vi har i år valgt at genoplive Holme Grundejerforenings protokoller i form af Leo Søgårds udlægning af "bogen", som han fortæller og citerer fra. Herefter bringer vi Signe Rasmussens fortælling om Michael Peter Hansens virke i Holme. Jeg tror, flere har undret sig over oprindelsen af et vejnavn, som indgår i skolestisystemet for børnenes vej til Holme skole.

Vi kan heller ***ikke*** ofte nok opfordre DIG til at hjælpe med at få nedskrevet oplysninger, som kan komme senere generationer til gode.
Det er bare at fatte pennen og få nedskrevet de oplysninger, du ligger inde med, eller vi kan måske få kopieret nogle billeder, der kan være til gavn for at danne et korrekt billede af det gamle HOLME.
Om få år er billeder af i dag historie og bør derfor bevares.

Årsberetningen, som beskriver lidt af det, bestyrelsen har foretaget sig i det forløbne år, kan læses bag i dette hæfte.
Adresser på bestyrelsen og ARKIVET findes på sidste side.

På vegne af bestyrelsen for støtteforeningen.

John Jacobsen

HOLME GRUNDEJERFORENING 1936-1975.

UDDRAG AF "BOGEN" FORTALT OG GENOPLIVET AF LEO SØGAARD

I vores lokalhistoriske samling opbevares over 800 fotos af personer og lokaliteter, mest af ældre dato. Der findes dog også nyere billeder, og blandt disse luftfotos der viser, hvor lidt der er tilbage af det gamle Holme fra den tid, da Holme endnu havde sin "uskyld" og ikke var blevet rendt over ende af haveforeninger og etagebyggeri.

Hvad om man prøvede at skrue tiden 50-60 år tilbage ved for eks. at "bladre" lidt i protokollerne for Holme Grundejerforning, der havde sit virke fra 1936 til 1975 og her samle sig om de første år fra 1936 op til 1945. Men inden dette lidt historie.

Man havde fået sogneråd i 1867, men rent faktisk var der kun sket dette, at oldermanden og bygranderne havde fået anden status og fortsatte med at styre i det lille samfund. Vi skal op i slutningen af 1920'erne, hvor der er ved at opstå en ny slags borgere, hvis interesser nok er baseret i den jord, de bor på, men dog tager langt mere aktiv del i byens sociale liv end tidligere tiders indvånere. Disse nye borgere var for det meste småhandlende, håndværkere og arbejdsmænd, der for de sidstes vedkommende overvejende var ansat ved FDB i Viby og på teglværkerne i Skåde og Slet. Man deltog meget aktivt i "Brugsens" trivsel, i menighedsrådets arbejde, i diverse vælgerforeninger og gik til møde i Borgerforeningen, der bl.a tog initiativet til Mindestenen. Alt skulle således være såre godt bortset fra, at der var enkelte personer og mindre grupper, der syntes, at det var vanskeligt at komme igennem med ønsker til sogneråd og anden myndighed.

I 1936 var der kræfter, der mente, at tiden var moden til at starte en grundejerforening, og man indvarslede til stiftende møde søndag den 1.marts 1936. Det blev afholdt i Holme Forsamlingshus (Holme Kro før den fik spiritusbevilling). På mødet blev der vedtaget love og valgt bestyrelse. Det kunne se ud til, at håndværker Mads van Seelen har været en af de drivende kræfter, for han blev valgt til formand. Han arbejdede ved

DSB og boede i Møllerhuset på Holme Møllevej. Det var småt med gårdejere i foreningen, men Hans Friis var der, og han blev valgt til kasserer (H.F. var ejer af Matr.No.19). Willy Ebbesen blev sekretær. Han arbejdede på FDB og boede på den parcel, der blev kaldt "Jordemodertrekanten" grundet i, at det var her, Jordemoderen havde haft sit domicil gennem mange år. Grunden ligger lige over for "Holme Nygård". Charles Andersen og Søren Sørensen blev valgt som bestyrelsesmedlemmer. Når "Charles" var med, skyldes det, at det var noget nær en selvfølge. Det ser nemlig ud til, at man mente, at intet foreningsmæssigt kunne trives i Holme uden hans deltagelse i ledelsen - ikke nødvendigvis som formand, han skulle bare være der. Søren Sørensen var husmand oppe i "Bjergene". Til revisorerer valgte man købmand Christensen og bagermester Frederiksen, vel udfra den betragtning, at de havde med penge at gøre til daglig. Grundejerforeningen skulle blive grundejernes bedste talerør helt frem til kommunesammenlægningen i 1970.

Man var hurtig i vendingen. Ugedagen efter generalforsamlingen havde man et bestyrelsesmøde, hvor man bestemte, at man ville kontakte andre grundejerforeninger, der måtte være i Holme Sogn. For skriveren af dette har det ikke været muligt at finde andre, og der gik mindst 5 år, inden de store haveforeninger meldte deres ankomst i 1940'erne. Bestyrelsen vedtog, at man ville ansøge postvæsenet om et brevsamlingssted (posthus) samt 2 gange ombæring af post om dagen. Århus Sporveje var begyndt at køre med busser i Viby sogn med endestation ved Balagervej. Denne rute ville man have forlænget til Holme Kirke. Der skulle være en såkaldt, åstedsforretning angående kloakkerne i Holme/Viby. Det skulle ske på grænsen mellem de to sogne på Gammel Horsensvej (Søndervangsallé). Til dette møde sendte man Hans Friis. Allerede her kan man mærke, at grundejerforeningen er noget andet end det hedengangne bylav, for det ville højst have beskæftiget sig med kloakken i selve Holme By. Man bestemte sig for at afholde et medlemsmøde den 1.april. For at planlægge dette afholdtes et bestyrelsesmøde den 20.marts, hvor man konstaterede, at der trods ansøgninger og personlige henvendelser endnu ikke var kommet posthus eller trambus til Holme. Derfor ville man forny ansøgningerne,

men nu med en påtegning fra sognerådet og samtidig benytte lejligheden til at klage over, at halvdelen af lysmasterne i Holme er uden lys. Hvis man skal tro protokollen, får man let det indtryk, at området henligger i halvmørke med næsten ingen forbindelse med omverdenen.

Den 1.april kom så "medlemsmødet". Når man tænker på, at foreningen kun var en måned gammel, må eventuelle tvivlere om foreningens berettigelse komme til kort, når man læser om alle de fortrædeligheder, der rulles op på dette møde. Man var stærkt utilfreds med loven om snekastningspligten, men ville dog vente og se, hvorledes den nye lov ville "arte" sig. Formanden fortalte om problemerne omkring trambussen og postomdelingen. Hans Friis kunne berette om åstedsforretningen, hvor formanden for sundhedskommisionen havde anbefalet et rensningsanlæg anbragt lige før kloakken løb ud i bækken. Der var flere vandløb i Holme, men det, der nævnes her, må være den bæk, der kom oppe fra Bjergene, løb bagved og langs med den nuværende Højbovej, derefter ned gennem lavningen ved nuværende Holmesvinget, på tværs af området med Fynsnavne, under den nuværende Chr. X's vej, for nede i Lundshøjområdet at forene sig med en anden bæk, der løb langs den nuværende Jyllandsallé, hvorpå de i "samlet trop" fortsatte gennem Viby for at ende ude i Dødeåen ved Brabrand sø. Vejmanden var til stede på medlemsmødet og blev stærkt kritiseret for forholdene på Stationsvej (nuværende Holmegårdsvej). Der var her tale om en vej, der havde stor interesse for Holmeborgerne, da den efterhånden havde udviklet sig til at være noget af en "livsnerve" for byen. Oprindelig var det en markvej i skellet mellem Matr.No 13 "Holmegård" og Matr.Nr.14 (nuværende "Egely") som nærmest ved "hævd" var blevet ophøjet til at være forbindelsesvej til og fra FDB - Odderbanen og hermed videre til Odder og Århus. Det kunne se ud til, at generalforsamlingen stillede nogle spørgsmål. Den krævede noget mere end det, man indtil nu havde beskæftiget sig med. Det kan ses af en skrivelse, der er medtaget i protokollen, og som har følgende ordlyd:

Til det Ærede Sogneraad.

1) Holme Grundejerforening anmoder det Ærede Sogneraad om en Lodseplads, som Vi mener er haardt paakrævet. Vi tillader Os at henvise til Hr.Sognefoged J.Jensen, som har en Grusgrav som egner sig til Lodseplads.

2) Holme Grundejerforening henstiller til det Ærede Sogneraad, at der bliver sat skilte op med de forskellige Navne paa Gaderne i Lighed med Saralyst og Skaade. Vi tillader Os at gøre Sogneraadet opmærksom på at vi har tre Holmeveje i Sognet.

3) Holme Grundejerforening henstiller til det Ærede Sogneraad og Vejudvalget, at Fortovet paa Vejen fra Holme til Horsensvej bliver sat i Stand. Da der færdes mange Skolebørn ad Vejen og da det er en meget stærkt befærdet Vej.

(signeret)
M.van Seelen. Hans Friis. Charles Andersen Søren Sørensen

Når brevet er taget med i sin fulde ordlyd, er årsagen den, at det næsten er for morsomt med al den underdanighed, når man ser det i lyset af, at underskriverne udmærket kunne være naboer, sidde i andre bestyrelser sammen eller spille kort sammen, og hvor tonen givet har været en anden. Men den megen underdanighed hjalp nu ikke meget udover, at sognerådet godt ville sætte gadeskilte op, hvis der altså fandtes nogle navne at sætte på de skilte. Så måtte bestyrelsen i gang med navngivning af gader og veje, som selvfølgelig havde et navn, men som det "ophøjede" sogneråd ikke kendte.

Først var der den før omtalte Stationsvej. Den har skiftet navn nogle gange, for nuværende hedder den Holmegårdsvej. Den gamle Herredsvej fra Holme Vestergård til Holme Byvej (nu Holmegårdsvej) fik navn efter det hus, som margarinemester Jakobsen havde bygget her, nemlig Højbovej. Der var lidt uenighed i bestyrelsen angående dette navn. Der var et af medlemmerne, der mente, at den skulle hedde Turistvej. Forslaget faldt, da man endelig fik overbevist ham om, at det var småt med turister i Holme

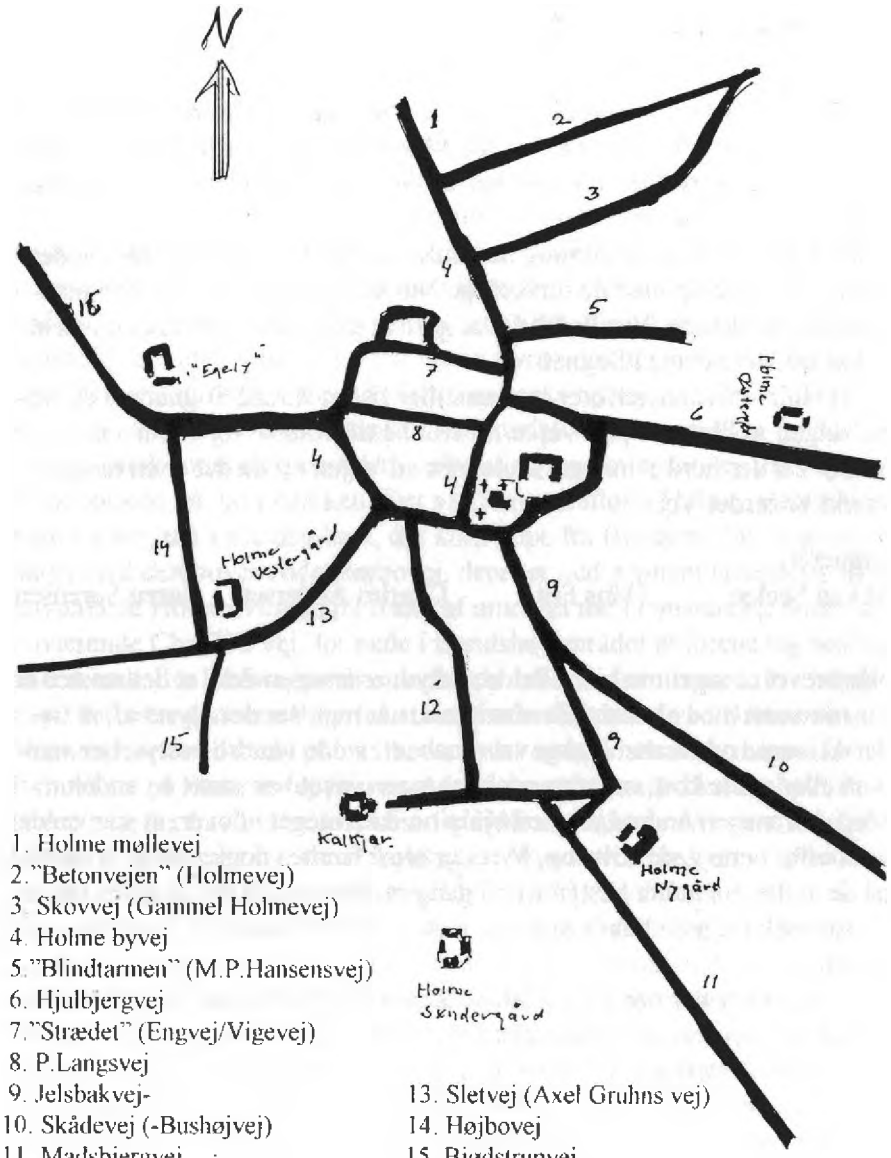

1. Holme møllevej
2. "Betonvejen" (Holmevej)
3. Skovvej (Gammel Holmevej)
4. Holme byvej
5. "Blindtarmen" (M.P.Hansensvej)
6. Hjulbjergvej
7. "Strædet" (Engvej/Vigevej)
8. P.Langsvej
9. Jelsbakvej-
10. Skådevej (-Bushøjvej)
11. Madsbjergvej
12. Kalkjærvej
13. Sletvej (Axel Gruhns vej)
14. Højbovej
15. Bjødstrupvej
16. Stationsvej (Holmegårdsvej)

(også den gang). Bjødstrupvej har vi stadig, men Sletvej er blevet til Axel Gruhnsvej. Kalkjærvej findes stadig om end i en noget ændret form. Madsbjergvej er blevet til en gangsti. Jelsbakvej er forsvundet. Det, der endnu er tilbage, hedder i dag Nygårdsvej. Skådevej er blevet til Bushøjvej. Vi har Hjulbjergvej endnu. P.Langsvej er der stadig, omend i en noget ramponeret form. "Strædet" blev til Engvej og Vinkelvej, der nu er blevet ændret til Holme Byvej 25-27. "Blindtarmen" gav man navnet M.P.Hansensvej, og det hedder den stadig. Og så var der Skovvej. Den fik navneforandring til Gammel Holmevej. Hertil hører en særlig forklaring, men den venter vi med, til vi har ladet Holme Byvej fortsætte som Holme Møllevej. Når Skovvej kom til at hedde Gammel Holmevej skyldes det, at man havde fået et nyt stykke vej, "Betonvejen", der gik og går fra Rundhøjskolen til Holme Byvej. Dermed var Holme bys vejnet navngivet. Vejstykket fra Holmevej til alderdomshjemmet ("Egely") var endnu ikke etableret.

Når det drejer sig om Lundshøjområdet, var det blevet navngivet ved udstykningen af "Egely" i 1934, nemlig som Philkjærsvej - Lundshøjvej - Thornbæksallé - Tjørnevej og Vangen. Man må erkende, at her var en forening, der ville noget. Kun 3 måneder efter starten kom der bud fra postvæsenet med tilbud om én postkasse med en daglig tømning kl. 5 (17). Man modtog tilbudet, men noterede, at man ville forny ønsket om et postsamlingsted. Man havde intet hørt fra Sporvejene, så her skulle der også sendes brev. Bestyrelsen så tilsyneladende stort på, at der fandtes et sogneråd, der havde en rutebilaftale med en vognmand i Slet.

Dette med at være meget selvbevidst kommer igen og igen her i de første år. Kun når man ikke var i stand til at få medlemmerne til at "makke ret", sendte man bud efter øvrigheden. Når f.eks en af byens ellers meget estimerede borgere Karl Nielsen (Karl Mælkmand) ikke godvilligt ville fjerne et par træer, der efter bestyrelsens mening stod i vejen for trafikken på Jelsbaksvej, så måtte man have fat i vejformanden for at afgøre sagen. I en anden sag måtte man hente hegnssynet. Der var opstået en lille divergens mellem Rasmus Gunnestrup og Charles Andersen om et skel. Bestyrelsen var desværre "inkompetent", da Charles Andersen var med i besty-

relsen.

Søndag den 13.september Kl. 9:30 indkaldte man igen til medlemsmøde. Nu var man blevet så aktiv, at man trodsede kirketiden. Der står ikke noget i protokollen om, at pastor Knudsen skulle have beklaget sig, som han gjorde, da Holme Brugsforening en enkelt gang havde indkaldt til et møde søndag formiddag. På mødet kunne formanden fortælle, at postvæsenet mente, der ikke var post nok til, at der kunne oprettes et posthus. Endvidere beklagede formanden, at sognerådet endnu ikke, trods mange henvendelser, havde taget stilling til den "krævede" losseplads. Bestyrelsen havde stadig væk ikke hørt noget fra Sporvejene. Fra salen kom der ønske om at få Stationsvej asfaltbelagt og et ønske om, at byens børn fik lov til at benytte skolens boldplads efter skoletid. Det kunne godt se ud til, at nok var der en bestyrelse, men at den helst arbejdede med sikkerhed i medlemskredsen.

Den 24.oktober var der igen medlemsmøde - indkaldt for at drøfte de manglende trambusser; men da vejformanden var til stede (han var medlem), kom det i stedet til at handle om vejskilte, der endnu ikke var på plads. Man lod intet uforsøgt i denne bestyrelse. Hen i december 1936 besluttede man at skrive til politiet angående de før omtalte vejtræer hos "Karl Mælkemand" på Jelsbaksvej. Vejformanden havde været forbi og meddelt, at han ikke kunne gøre noget ved sagen. Det var også i slutningen af 1936,at man kom i tanke om, at Holme Kirke ikke havde noget ligkapel. Det måtte der gøres noget ved. Det kan godt røbes, at det blev en lang og sej historie, man her begav sig ud i.

I januar 1937 drøftede man sammensætningen af en skrivelse til stiftamtmanden angående den behandling, man havde fået i spørgsmålet om trambus til Holme. I øvrigt så det ud til, at den gode bestyrelse var ved at tabe "pusten", efter at man nu i 10 måneder havde holdt møder næsten "ustandselig". Vi skal frem til marts 1937, før bogen igen begynder at fortælle. Man konstaterede, at brevsamlingstedet endnu ikke var blevet til noget, og at det syntes at være den lokale postmester, der gjorde modstand, og derfor ville man skrive til generalpostdirektøren. I juni 1937 havde man endnu ikke fået svar fra menighedsrådet angående ønsket om

et ligkapel. Man besluttede at lade en liste cirkulere blandt borgerne for at vise, at sagen skulle tages meget alvorligt. I august kom der svar. Ordlyden er ikke noteret, men man vedtog at gå til sundhedskommisionen, da menighedsrådet havde tilbudt, at man kunne benytte pastor Knudsens vognport (midlertidigt). Nu måtte der sættes hårdt ind, og for at udvide kredsen af forargede ville man lave en ny liste, og denne gang skulle Lundshøj også med. På samme møde var man tilfreds med, at gader og veje havde fået navne, men - mere vil have mere - nu ville man også have, at hvert et hus skulle have et nummer, så man skrev til sognerådet.

Den 5. september 1937 var der så (igen) medlemsmøde, hvor man med foragt afviste pastor Knudsens vognport. Man ville have et rigtigt kapel. Stationsvej var også oppe at vende, og det er for såvidt ikke underligt, da denne vej var vejen til arbejdet eller ærinder længere væk, til Odder eller Århus.

Den 6. september 1937 - formentlig om aftenen - havde man fået sognerådets formand til at mødes med grundejerforeningens formand på Gammel Horsensvej (Søndervangsallé), for at sognerådet kunne få "syn for sagen" om, at der skulle mere lys på bemeldte vej. Da de nu alligevel var på disse kanter, kunne de også se på Skovgårds mødding, der flød ud over vejen.

Den 6.december 1937 havde Århus Sporveje flyttet endestationen fra Balagervej til Holme Kro. Det er sket, uden at bogen nævner med et ord, hvordan man har klaret det problem. Man konstaterede, at det var sådan og fandt det påkrævet, at der blev indsat en bus med afgang kl.9:30 og kl.10, endvidere at ruten blev lagt sådan, at den kom ned til Lundshøj og Horsensvej. Og medens man var i gang, ville man ikke nøjes med én brevomdeling - man ville have TO - og ville derfor bede postmesteren om, at dette måtte "ske fyldest".

Som tidligere nævnt var farten ved at gå af bestyrelsen, og vi skal helt frem til 3.april 1938, hvor der er generalforsamling, og hvor formanden sagde sin mening om menighedsrådet. En mundtlig overlevering vil vide, at han skulle have spurgt om, hvilke andre vognporte der skulle benyttes, hvis der stod en kiste i pastorens vognport. Jørgensen foreslog, at man

skrev til kirkeministeren. Kristensen ville dog nøjes med et brev til menighedsrådet med forespørgsel om, hvornår det var blevet kutyme ikke at svare på breve fra borgerne i Holme-Lundshøj området. Hermed var Lundshøj avanceret til at være en del af Holme, hvor de før var blevet omtalt som "dem dernede fra" - Under "eventuelt" var der en deltager, der med øjeblikkelig virkning ville have fjernet Bukdahls gamle hus på Jelsbakvej (Nygårdsvej). Det var til fare for trafikken. Grunden, huset lå på, er i dag mere trafikeret end nogensinde. Føtex har parkeringsplads på den. Ironisk nok var det også på denne grund, at gamle Bukdahl var den første uddeler for den nystartede Brugsforening tilbage i 1882.

Vi er nu nået frem til juli 1938. Mads van Seelen havde forladt bestyrelsen, og den nye formand hed Niels Andersen. Bestyrelsen sendte en skrivelse til menighedsrådet med forespørgsel om et fællesmøde, hvor man kunne drøfte ligkapellet og med en ny tilføjelse, nemlig et nødtørftshus. Man kan tydeligt se, at der var kommet en ny formand, for nu er det en anmodning om et møde, hvor det før ville have været et krav.

25.september 1938 var der et medlemsmøde, hvor der var 2 medlemmer fra menighedsrådet til stede. De kunne fortælle, at man "såvidt muligt" ville opføre et nødtørftshus på en dertil egnet plads, og at man ville "overveje" at opføre et ligkapel, når præstegårdsforpagtningen var ophørt i 1941. På mødet var der en Petersen, der spurgte, om man ikke kunne få postkontoret til at holde åbent til kl. 5 (17) i stedet for til halv fem (16:30), da det var vanskeligt at nå posthuset med den nuværende åbningstid. Som det skete med trambusserne, havde man nu fået et postkontor, uden at bogen ulejliger sig med at fortælle om starten på en af foreningens hjertesager.

På et bestyrelsesmøde den 2.oktober 1938 skulle man tage stilling til en skrivelse fra sognerådet om at flytte kommunekontoret til Højbjerg. Det siger sig selv, at man ikke kunne forvente andet end protest. Formanden og sekretæren skulle sætte et svar sammen. Det må være en af de første gange man - på skrift - kan konstatere "magtkampen" mellem Holme og opkomlingen, Højbjerg. Det er også næsten for galt, at et sumpet sted, ved navn Skidenpyt, skulle have samme status som Holme, blot fordi stedet

havde fået navnet Højbjerg, og op gennem 20'erne var blevet et yndet sted at bo for nogle velhavende århusianere. Som om det ikke var nok, at der efterhånden boede flere personer uden for Holmes bykerne end inde i den. Protesten hjalp ikke - og dog. - Kommunekontoret flyttede, men ikke ned til selve Højbjerg. Det var nemlig så heldigt, at tømrermester Hedegård havde bygget en 3 etages ejendom ude på den bare mark omkring Elverdalsvej. Her kunne underetagen "snildt" laves til basis for kommunens aktiviteter i 1938. Og så var der mulighed for udvidelser op igennem etagerne.Hertil kom, at der næsten var lige langt til begge brændpunkterne.

Den 24.april 1939 var der generalforsmling, hvor ligkapellet og nødtørftshuset er på dagsordenen, uden at der kom noget nyt i sagen. Så var der klage over præstegårdshaven, der tilsyneladende ikke var, som man syntes, den skulle være. Og man ville have gjort noget ved asfalten i sko legården, da "det var hårdt tiltrængt". Bestyrelsen kom med et forslag, man ikke kunne sige nej til: Man ville sætte kontingentet ned med 50 øre.

Den 21.december 1939 havde man et bestyrelsesmøde, der er lidt anderledes end tidligere. Man var ikke så uforsonlig over for myndighederne; man var gået over til at erkende, at kapellet ikke kunne blive til noget, før forpagtningen af præstegården ophørte i 1941. Menighedsrådet havde udliciteret nødtørftshuset, og man ventede på, at kirkeministeriets arkitekt ville godkende anlægget. - Man skal have været medlem af et menighedsråd for at forstå alvoren i, at en ministeriel embedsmand skal godkende en så nødvendig bygning for betrængte besøgende. Set i bakspejlet var de gode borgere heldige med, at de slap med det, og at hele projeket ikke også skulle en tur rundt om Nationalmuseet til bedømmelse.

Vi springer frem til den 14.april 1940, hvor der var generalforsamling, men ikke et ord om den tyske besættelse. Det kan synes mærkeligt, men der gik et stykke tid, før det rigtigt gik op for folk uden for de store byer, hvad der var sket med Danmark. Formanden kunne fortælle, at der ikke var store sager på dagsordenen.

På generalforsamlingen 18.april 1941 klagede mange medlemmer over, at trambusserne ikke kørte mere. Formanden havde talt med direktør Falk fra Sporvejene Han sagde, at man havde stoppet kørslen på grund af

brændstofmangel. Der kom til at gå mange år, inden den kommunale bus igen kom til Holme. Ordet kapel eller den slags er slet ikke nævnt i bogen.

Besættelsen af Danmark går sin gang, uden at det kan spores i protokollen. På et bestyrelsesmøde i august 1941 kan man notere, at foreningen har 72 medlemmer. Man havde modtaget en skrivelse fra gartner Degn på Viby Mark, der havde fundet ud af, at hvis man kender den vej, en strøm kan gå, så ender man med kors og bånd og stjerner på, for at citere en kendt vise. Han meddelte den ærede bestyrelse, at han sprøjter frugttræer for en pris af 1,75 Kr plus væske. Sprøjtevæsken må have været rationeret under krigen.

Man ville bede vejformanden om at få noget gjort ved fortovet fra alderdomshjemmet ("Egely") og op til bager Frederiksen, da man havde eksempler på, at de gamle gik og faldt på dette stykke vej. Bestyrelsen fandt også, at der havde været en "upassende" tavshed fra menighedsrådet angående kapellet. Nu da forpagtningen var ophørt, ville man sende en rykkerskrivelse. På et medlemsmøde den 22.januar 1942, vil beboerne på Stationsvej have navnet ændret til Bakkevej og Holmegårdsmark (i dag området med "gårdnavne"). Ingen af delene blev til noget. Når det drejer sig om det sidste, ville det have været en udvidelse af Lundshøj området. Og nu tilbage til mødet: Der var kommet svar fra menighedsrådet. Man tilbød at betale transporten til og fra kapellet på Bushøjvej, men forsamlingen ville ikke bøje sig. Den ville have et kapel nu, da forpagtningen ikke mere var en hindring. Vi springer igen i tiden, ikke fordi der ikke er stof nok i protokollerne, men fordi pladsen i nærværende skrift giver en begrænsning. Den 23.januar 1944 konstaterer bogen, at bygningen af kapellet skrider frem, men man vil have en låge ved selve bygningen, så man kan blive fri for at "gå helt udenom". Det kan tilføjes, at da den meget omstridte bygning endelig var færdig, var der lige ved at opstå nye problemer. Da der var ved at opstå tvivl i bestyrelsen, om nu indgangen til kapellet var bred nok, enedes man om at vente med at se på sagen, til der første gang blev "båret lig" igennem døren. Denne artikel har vel for en stor del handlet om kapel og nødtørftshus, begge dele er forlængst fjernet igen.

Men foreningen tog sig også af andre ting. Således indkøbte man et kloakrensebånd til fælles brug. Det havde for øvrigt den kedelige vane "aldrig" at være der, når "man" havde brug for det, som et medlem fik det sagt på et af de utallige medlemsmøder.

Her fra midten af 1940'erne begynder der at ske ting, som de gæve grundejere står magtesløse overfor. Der er begyndt at gå "svindsot" i det gamle landsbysamfund ved navn Holme. Der har været en tendens til, at det ville ske, men nu tager det rigtig fart. Der er nemlig kommet en lov om udstykning af landbrug til parceller, der kan bebygges. I Holme var det sagfører Hasted og arbejdsmand Richard Petersen, der købte og udstykkede Matr.No 6, der blev til Filippavej - Snebærvej - osv.

Året efter kom turen til Matr.No.7 "Holme Bakkely", der blev udstykket på samme måde (fynske bynavne), Herefter følger Matr.no.13 "Holmegård" området med vejnavne, der alle ender på "gård". På et langt senere tidspunkt kom så udstykningen af området omkring Holmetoften. Efter de 3 store udstykninger var det meste af den gamle bykerne stadig intakt.

De mange "kolonihaveejere" skabte øget omsætning i "Brugsen" - hos købmanden - bageren og 2 slagtere plus grønthandlere og et par "planteskoler". Problemet for den gamle grundejerforening var, at disse "kolonister" havde deres egne grundejerforeninger, der invaderede den gamle forening, for næsten at overtage den i årene omkring 1950, hvor "indvandrerne" var blevet fastboende. De gamle huse i Holme blev rent bogstaveligt trampet ned, da boligforeningen "Ringgården" kom og fjernede alt det gamle bindingsværk for at bygge etageejendomme i stedet. I 1970 blev Holme til en forstad til mastodonten inde ved åen. Den gamle grundejerforening "hakkede" sig igennem nogle år endnu, og så var løbet også kørt for den slags tiltag.

I arkivet har vi et springbind ved navn Gemmebogen. I dette opbevarer vi små notater og lignende - for det meste ting som ikke har "hoved eller hale", men måske får det, hvis det bliver gemt med håbet om, at en forklaring dukker op senere. I blandt alt dette har vi følgende:

I Skod sker der it nøj
I Holme sker der slet it nøj
Viby er en stor bøj.

Den person, der har forfattet disse linier, må have været fra Skåde, har forladt sin fædrene arne for at erfare, at Holme var endnu kedeligere for dog til sidst at finde "livet" i Viby. Vi kender ikke årstallet for disse strofers tilblivelse. Men en ting er sikkert: Han har ikke været medlem af Holme Grundejerforening i årene fra 1936 til 1944, for så ville han ikke have kedet sig.

Leo Søgård
Februar 1998

Fortalt af Signe Rasmussen, datter af Mikael Mikkelsen, født på Holme Østergård.

Historien om M.P.Hansen og huset han boede i.

Da Mikael Mikkelsen overtog Holme Østergård i 1908, flyttede hans forældre Christen og Maren Mikkelsen ind i deres nyopførte hus, i dag Hjulbjergvej 70.

Christen og Maren levede kun nogle få år her. Så blev de syge og måtte tilbage til gården for at blive plejet af deres søn og svigerdatter.
Deres hus blev solgt til Michael Peter Hansen, for det meste kaldt M.P.Hansen. En smal stribe jord langs Hjulbjergvej op til Holme Skole hørte med.

Engen, som ligger lige overfor præstegården, havde en af Holmepræsterne i sin tid "lokket" fra Christen Mikkelsen, ellers havde hans jord også her gået ned til Holme Byvej.

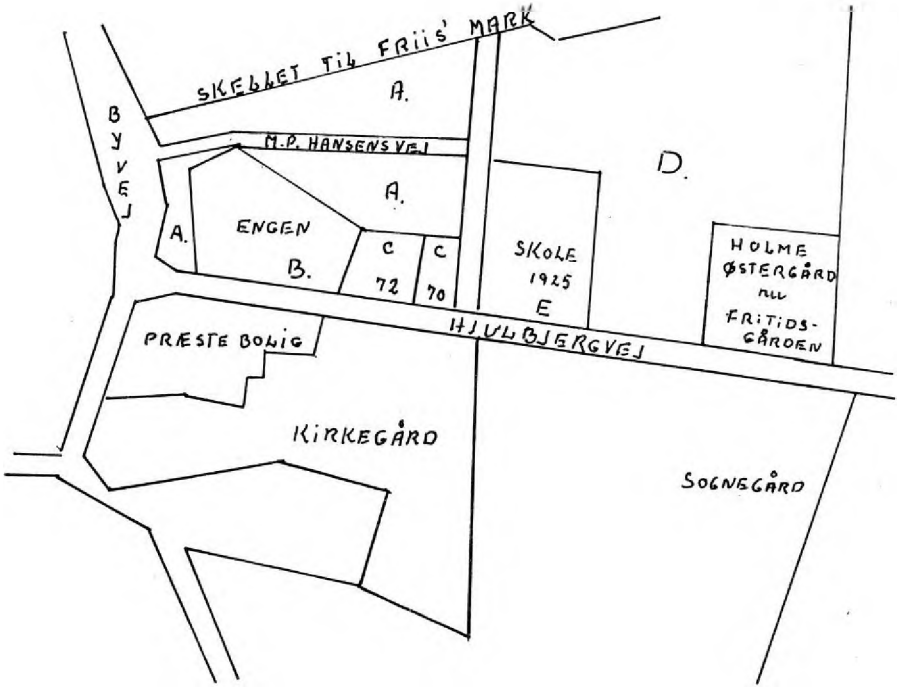

A. Hvad M.P.Hansen købte af Michael Mikkelsen.

B. Den gamle skoles sportsplads

C. Hvad der oprindeligt hørte til nr. 70.

D. Den nye skoles sportsplads.

E. Holme Skole, som Michael Mikkelsen måtte afstå jord til.

Mikael Mikkelsens ene søster havde fået Hjulbjerggården med tilstødende marker, og nu skulle den anden søster have sin arv. Mikael havde ingen penge, derfor solgte han et stort stykke jord til M.P.Hansen.

Området strakte sig fra Hjulbjergvej i syd, langs Holme Byvej i vest til Chresten Friis' mark i nord og indbefattede hermed jorden hvor nu M.P.Hansensvej ligger. Der blev plantet et mirabellehegn i skellet til Holme Østergård, og M.P.Hansen drev gartneri på sin jord. Han byggede sig et udhus. I vognporten stod hans lille vogn og kasser til at transportere udbyttet fra haven, som han solgte på torvet. Han havde en lille hest, en ged, og så vidt jeg husker nogle få svin.

M.P.Hansen var født i Malling den 8.september 1862. I 1880 arbejdede han som karl på Holme Østergård og en anden gang på Holme Vestergård. I 1883 giftede han sig i den nye kirke med Sine, som vist nok stammede her fra sognet. De havde først en ejendom i Todbjerg, men slog sig så ned i Holme, hvor også hans far Bette Henrik havde købt ejendom i Lyseng. Den lå øst for Lyseng svømmebad på den åbne plads, hvor nu ahorntræerne står.

Bette Henrik var en slags dyrlæge uden dog at have nogen uddannelse. Han blev hentet til gårdene, når der f.eks. var problemer med kælvning o.l..

Han var en ilter person. Hvis naboens dyr f.eks. forvildede sig ind på hans jord, fangede han dem ind og krævede penge af ejeren for at udlevere dem igen.

M.P.Hansen havde et par brødre, den ene af dem boede også i Holme. Han hed Niels Hansen og var gift med Ane. De havde to børn, nemlig Olga og Arne. Olga var gift med Den bette Maler, alias Alfred Olsen. De fik det første hus på M.P.Hansenvej, det der ligger på hjørnet af Byvej og M.P.Hansensvej lige over for grillbaren. Deres eneste søn, Erik, har boet her til sin død for få år siden. Arne var udlært skomager. Han lejede i nogle år en udbygning til Olga og Alfreds hus og havde værksted der.

Foruden at passe sit gartneri havde M.P.Hansen et job. Han var måleraf læser og skulle samtidig kræve penge ind for den elektricitet, som folk havde brugt. Hans svigersøn, Jørgen Mikkelsen, var gift med Anna og bo-

ede i Pontoppidansgade i Århus. Han havde forstand på penge og ordnede regnskaberne for sin svigerfar.

M.P.Hansen og hans kone Sine havde otte børn. De syv af dem udvandrede til Amerika.

Sine fik en blodprop i hjernen og var præget af det. Den yngste af pigerne blev kaldt hjem for at pleje sin mor. Hun ville gerne være blevet i U.S.A., men dengang var det ret almindeligt, at den yngste datter måtte tage sig af forældrene, når de blev gamle.

Jenny, som var kaldt hjem, blev senere gift med Per Olesen, som bl.a. har haft gartneri på Byvej 8 i Holme, nu Holmegårdsvej.

Der var stadig seks af M.P.Hansens børn i U.S.A. nemlig to piger: Karen og Nora, og fire drenge: Henrik, Thorvald, Carl og Svend Åge. Nogle af børnene var hjemme til deres forældres guldbryllup i 1933.

I 1947 var Carl og hans amerikanske hustru på besøg i Holme. Da var M.P.Hansen blevet enkemand. Han var da 85 år, han var faldet meget af både fysisk og psykisk og var virkelig blevet gammel. Nu rejste han med Carl og Hazel til Californien, hvor Carl og Thorvald sammen havde en farm på 4000 tdr.land. Deres koner var amerikanere og søstre.

M.P.Hansen skulle på ferie og glædede sig til at hilse på sine andre børn og til at nyde det gode klima i Californien.

Næste sommer 1948 kom Carl og Thorvald og deres koner med deres far/svigerfar til Holme. Han havde da fuldstændig rettet sig. Hans begyndende senilitet var forsvundet, og han var rank, spændstig og glad. Nu blev der travlt med at ordne papirer, for det var nemlig blevet besluttet, at han skulle emigrere og bo hos sine sønner.

Den sommer blev der vist lysbilleder fra Amerika for familie og venner. Vi så bl.a., hvordan Carl og Thorvald brugte deres flyvemaskine til at tilså og sprøjte deres marker. Jeg husker, de fortalte om deres første svære år i U.S.A.. De havde rejst med tog som blinde passagerer for at finde arbejde, der hvor det nu var at finde.

Den yngste bror, Svend Åge, havde det privilegium, at han kunne rejse til familie og er nok sluppet for en del genvordigheder. Han var med i 2. ver-

denskrig og oplevede så meget ondt, at han tog skade deraf. Hans brødre tog sig siden af ham.

For nogle af husene på M.P.Hansensvej var M.P.H. selv bygmester. I andre tilfælde solgte han grunde, og folk byggede selv.

Omkring 1930 blev udhuset, i dag Hjulbjergvej 72, lavet til beboelse. Jeg mener, den første, der boede der, var Chr.Mejlstrup, som var kendt for ikke at kunne kende forskel på egen og andres ejendom. Der gik flere historier om hans små tyverier rundt i sognet. Han var en del år vejmand, havde kone og to børn. Siden købte hans kone et hus beliggende på Byvej 10, i dag Holmegårdsvej. Herefter blev nr.72 på Hjulbjergvej lejet ud til Georg Pedersen, som nogle år drev gartneri på den hårde lerknold.

Fra 1939 til 1944 boede Ester og Frode Mikkelsen der. Efter et par år i et sommerhus flyttede de ind hos Jørgen Sørensen M.P.Hansensvej 9. For øvrigt blev vejen også kaldt Blindtarmen.

Så lejede gartner Hangård jorden. Jeg husker ham bedst, fordi han havde et par store schæferhunde.

Fra 1948 og en del år frem boede Herluf og Signe Rasmussen i nr. 72. Efter M.P.Hansens emigration, blev huset eller husene solgt til Gertsen. Gertsen var far til Karin (Karins frisørsalon på Byvej). Sidst i halvtredserne solgte han til Søren Feldt, som var lods i Århus Havn. Han døde, og huset blev solgt videre. En af hans sønner bor vist på Gammel Holmevej.

Lyseng 1997

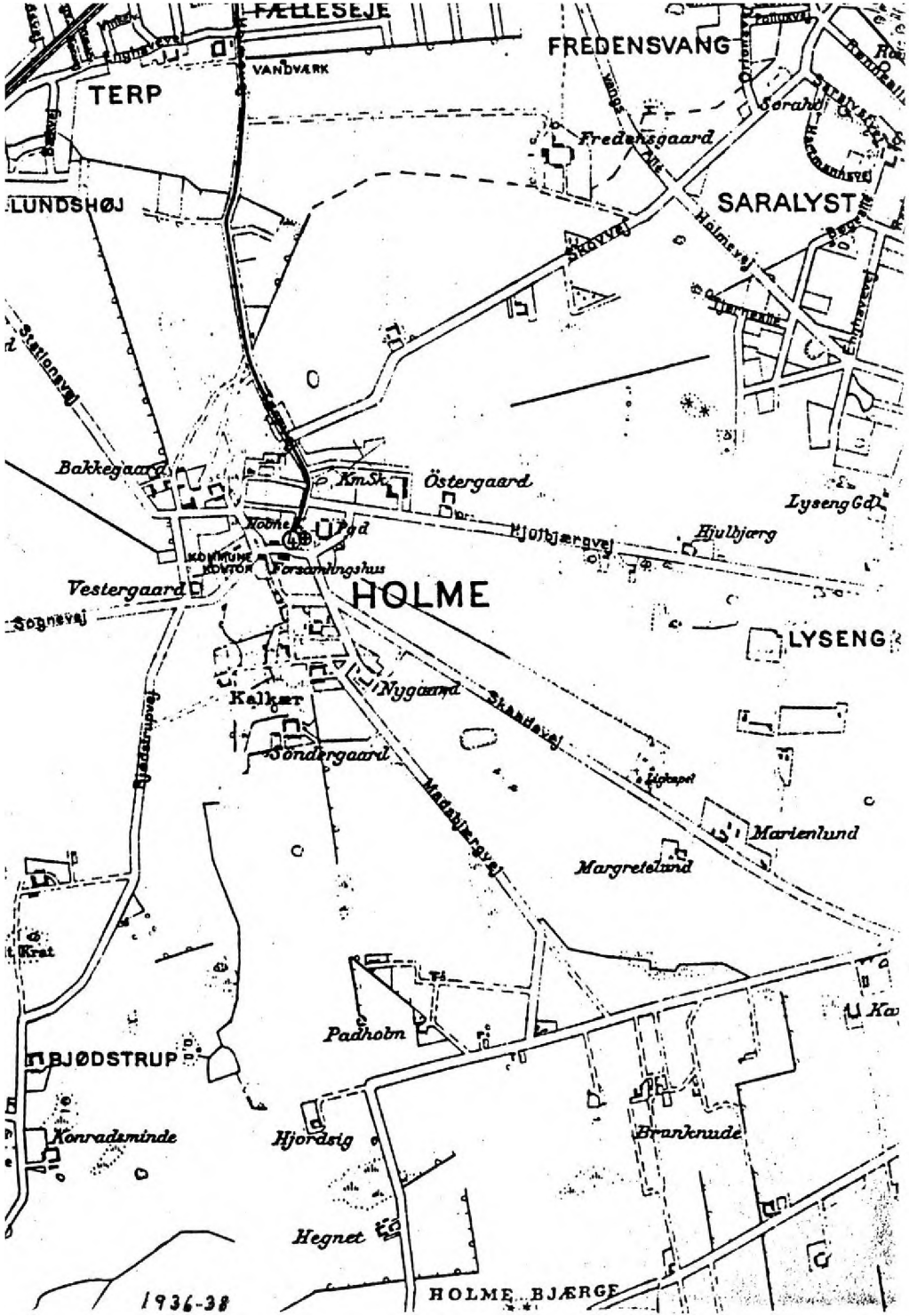

ÅRSBERETNING 1997

Holme lokalhistoriske samling

MEDARBEJDERE

Leo Søgård og Vagn Jensen er altid til stede i åbningstiderne. Herudover er Signe Rasmussen og Inge Ranegaard ofte medhjælpere i arkivet. Signe har været til kursus på Erhvervsarkivet i registrering af arkivalier

ÅBNINGSTIDER

Vi har fast åbningstid hver tirsdag kl. 10-12. Er der nogen, der vil besøge samlingen uden for den faste tid, kan man træffe aftale herom med *Vagn Jensen* på Tlf. 86 27 49 50.
N.B.: SAMLINGEN ER LUKKET I SKOLEFERIERNE !

AFLEVERINGER

Der har været en del mindre afleveringer, f.eks. af billeder og mindre regnskaber. Desuden har vi fået flere henvendelser med ønsker om hjælp til at finde familiemedlemmer i Holme. Det kan tage temmelig lang tid, da det ofte drejer sig om sig om personer fra 1700 - og 1800 - tallet.

ARRANGEMENTER

Efter ønske fra to grundejerforeninger har vi haft en byvandring i det gamle Holme. Der deltog 20 voksne og nogle børn

STØTTEFORENINGEN

Foreningen har p.t. 53 medlemmer. Vi takker medlemmerne for deres interesse, ligesom vi takker alle dem, der i årets løb har indleveret papirer billeder, beretninger m. v. til arkivet.

Februar 98 **Vagn Jensen.**